

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

СОБКОВА НАТАЛІЯ ДМИТРІВНА

УДК 336.148:352

**ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Нікіфоров Петро Опанасович,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри фінансів і кредиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Шевчук Олег Анатолійович,
Університет державної фіскальної служби України,
проректор з навчальної та методичної роботи;

кандидат економічних наук, доцент
Стефанюк Ігор Богданович,
Рахункова палата,
заступник директора департаменту
з питань використання коштів
державного бюджету в регіонах

Захист дисертації відбудеться «29» листопада 2016 р. о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «28» жовтня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

проф. Плиса В.Й.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах трансформації бюджетних відносин державний фінансовий контроль залишається однією з головних функцій держави, за допомогою якої забезпечуються процес формування й ефективного використання бюджетних ресурсів. Зростаючі потреби держави та органів місцевого самоврядування у фінансових ресурсах та активізація девіантної поведінки розпорядників бюджетних коштів суттєво активізували питання щодо вдосконалення державного фінансового контролю місцевих бюджетів та взаємодії контролюючих органів.

Водночас реалізація основних напрямів модернізації державного фінансового контролю, а також імплементація передових європейських стандартів взаємодії контролюючих органів зумовили посилення координуючої складової їх роботи, вираженої в запобіганні фінансових порушень та зловживань. Тому в умовах фінансової децентралізації місцевих бюджетів доцільно формувати нову філософію державного фінансового контролю, яка забезпечуватиме не лише перевірку законності та доцільності використання фінансових ресурсів, а й ефективність дій у напрямку їх формування через розширення функції органів місцевої влади. Розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів і належний державний фінансовий контроль за формуванням та використанням бюджетних коштів – украй важливе завдання, виконання якого сприятиме як підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, так і якісній реалізації покладених на них функцій.

Нині проблеми державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин перебувають у центрі уваги багатьох науковців і органів державного управління. Мають місце численні науково-практичні дискусії щодо сутності та необхідності організації державного фінансового контролю виконання місцевих бюджетів; підходів до побудови відносин держава – територіальна громада у сфері державного фінансового контролю; фінансового контролю за делегованими повноваженнями та відповідальності органів місцевої влади на територіальному рівні; пошуку методів та інструментів впливу держави на місцеві бюджети.

Фундаментальні основи реалізації державного фінансового контролю в бюджетній сфері закладено в наукових працях таких зарубіжних та вітчизняних учених, як А. Аренс, Ф. Дефліз, Г. Дженнік, В. О'Рейллі, Б. Райзберг, М. Хірш, І. Басанцов, М. Білуха, Ф. Бутинець, Н. Виговська, В. Дем'янишин, М. Крупка, В. Піхоцький, Н. Рубан, В. Федосов, О. Чечуліна, О. Шевчук. Розвиток теорії та практики державного фінансового контролю знайшов відображення в наукових працях вітчизняних науковців, серед яких: В. Базилевич, М. Бариніна-Закірова, І. Ващенко, Н. Вітвицька, М. Головань, Л. Дікань, О. Жадан, Н. Дорош, А. Мамишев, В. Мельничук, П. Нікіфоров, І. Стефанюк, І. Чугунов, Н. Шевченко та ін. Однак, незважаючи на вагомість науково-методичних розробок у даній галузі, вони не охоплюють усього кола проблем, що стосуються державного фінансового контролю місцевих бюджетів. У текстах нормативних актів і законопроектах наявна плутанина в термінології, сферу державного фінансового контролю невиправдано

розширено, що не сприяє підвищенню його авторитету й дієвості. Не повною мірою розроблений та обґрунтований механізм організації ефективної діяльності регіональних контролюючих органів, недостатньо дослідженими залишаються питання результативності та ефективності державного фінансового контролю, що робить поставлену проблему актуальною, а її розробку науково-теоретично та практично значущою. Актуальність проблеми, недостатня наукова розробленість і практична цінність зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: «Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції та перспективи» (номер державної реєстрації 0111U001286), в рамках якої виявлено проблеми та визначено шляхи їх розв'язання окреслені напрями підвищення ефективності державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження і наукове обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин та розробка напрямів його вдосконалення.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- визначити концептуальні основи державного фінансового контролю місцевих бюджетів;
- систематизувати підходи до розкриття сутності державного фінансового контролю місцевих бюджетів;
- узагальнити методичний інструментарій організації державного фінансового контролю місцевих бюджетів;
- окреслити переваги та недоліки інституційного середовища державного фінансового контролю на рівні місцевих бюджетів;
- провести аналіз здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів;
- дати оцінку результатів фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів;
- визначити стратегічні детермінанти розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації;
- розробити рекомендації щодо мінімізації впливу людського фактору в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів;
- оцінити ефективність державного фінансового контролю місцевих бюджетів на основі розробленої економіко-математичної моделі.

Об'єктом дослідження є економічні відносини між державою в особі контролюючих органів з приводу здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні засади державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин.

Методи дослідження. При виконанні дисертаційної роботи застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: інформаційно-логічний метод – при розкритті сутності понять та систематизації наукових поглядів на

розглядану проблематику; метод порівняльного аналізу та синтезу з метою з'ясування особливостей видів, форм та методів державного фінансового контролю; статистично-економічний та графічний – для відображення динаміки структури та частки виявлених фінансових порушень при використанні ресурсів місцевих бюджетів та розрахунку ефективності результатів державного фінансового контролю; економіко-математичного моделювання при дослідженні показників державного фінансового контролю та оцінці критеріїв підвищення його ефективності; структурно-функціональний підхід – для аналізу взаємодії різних контролюючих органів; прийоми абстрактно-логічного методу – для здійснення теоретичних узагальнень і формулювання пропозицій щодо подальшого розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань державного фінансового контролю місцевих бюджетів, статистичні та аналітичні матеріали Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю, Міністерства фінансів України, Рахункової палати України, Державної фінансової інспекції України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, фінансова звітність про планування та виконання місцевих бюджетів за 2010–2015 роки. Інформаційним забезпеченням дисертаційної роботи стали також монографічні дослідження та наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається комплексним дослідженням теорії і практики державного фінансового контролю місцевих бюджетів, обґрунтуванням практичних рекомендацій щодо його поліпшення в умовах трансформації бюджетних відносин. Науково-практичні результати дисертації, які відображають новизну дослідження, полягають у такому:

вперше:

- розроблено економіко-математичну модель визначення ефективності державного фінансового контролю шляхом поєднання критеріїв результативності, дієвості, економічності, інтенсивності та динамічності. Використання зазначеної моделі дає можливість прийняти найкраще рішення при досягненні визначеної мети. Розрахований на основі лінійно парної регресії показник дієвості державного фінансового контролю дозволяє визначити прогнозу кількість фінансових порушень і попередити їх виникнення в майбутньому;

удосконалено:

- науково-методичний інструментарій організації державного фінансового контролю місцевих бюджетів, зокрема виокремлення оперативного та тактичного контролю як складових поточного державного фінансового контролю, що надає можливість негайно реагувати на виявлені порушення та оперативно їх усувати під час здійснення контрольних заходів, а також доведено критеріальні ознаки визначення видів, форм та методів державного фінансового контролю, що є необхідною умовою підвищення його ефективності;

- засади функціонування інституційного середовища державного фінансового контролю місцевих бюджетів та запропоновано форми вертикальної та горизонтальної координації діяльності органів контролю на всіх рівнях бюджетної системи України, що дозволить підвищити ефективність проведення контрольних

заходів, створить передумови для координації діяльності контролюючих органів та підконтрольних суб'єктів державного фінансового контролю;

- теоретико-методичні підходи до визначення місця людського фактору в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів, що дасть змогу мінімізувати його вплив на результати державного фінансового контролю місцевих бюджетів за допомогою підвищення якості контрольних заходів й управління аудиторським ризиком;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи щодо розкриття суті державного фінансового контролю місцевих бюджетів, що дало змогу обґрунтувати його як підсистему державного фінансового контролю, спрямовану на забезпечення законності, доцільності дій у сфері формування, розподілу та використання коштів місцевих бюджетів з метою попередження, виявлення, усунення фактів незаконного, нецільового й неефективного використання бюджетних коштів та запобігання виникненню зловживань у майбутньому;

- науково-методичні засади використання форм і методів державного фінансового контролю місцевих бюджетів, моніторингу, аналізу та оцінки виконання дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів, що сприятиме їх ефективному виконанню;

- методика оцінки якості фінансового аудиту, яка повинна містити розроблення і практичне застосування аудиторських стандартів і методичних вказівок, поєднання фінансового аудиту й аудиту ефективності на рівні місцевих бюджетів, що забезпечить дієвість та результативність державного фінансового контролю;

- теоретичні положення щодо визначення стратегічних детермінантів розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації, які передбачають стимулювання регіонів до фінансової автономії, пошуку додаткових власних ресурсів, збалансування потреб та можливостей місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій в діяльності контролюючих органів при здійсненні державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин.

Наукові висновки та результати дисертаційної роботи використані Державною фінансовою інспекцією в Чернівецькій області в частині мінімізації впливу людського фактору в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів (довідка Державної фінансової інспекції в Чернівецькій області від 18.04.2016 року №24-01-14-14/2664).

Пропозиції щодо підвищення ефективності та якості державного фінансового контролю місцевих бюджетів були впроваджені Департаментом фінансів Чернівецької обласної державної адміністрації (довідка №09-14/137/1 від 29.02.2016 року).

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича при складанні програм і викладанні дисциплін: «Фінансовий контроль держави», «Бюджетний

менеджмент», «Казначейська справа», «Бюджетна система» (довідка № 15/15-634 від 29.02.2016 року) та в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні дисциплін: «Місцеві фінанси», «Бюджетний менеджмент», «Державний фінансовий контроль», «Фінансовий аудит», «Стратегічне управління фінансами» (довідка № 902-С від 26.02.2016 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій відображено авторський підхід до розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів. Усі наукові результати, висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертації, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення дисертаційної роботи та можливості їх практичного застосування обговорювались й отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях, зокрема таких як: XV Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія регіонального розвитку: методологія формування, муніципальна специфіка, механізм реалізації» (м. Чернівці, 2004); Четверта міжнародна науково-практична конференція молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті» (м. Тернопіль, 2007); III Міжнародний форум молодих учених «Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн: стан, проблеми, перспективи» (м. Харків, 2008); Міжнародна науково-практична конференція «Контролінг у бізнесі: теорія і практика» (м. Київ, 2008); VII Міжнародна науково-практична конференція «Фінанси України 2009» (м. Київ, 2009); II Міжнародна науково-практична конференція «Економіка: сучасний стан та пріоритети розвитку» (м. Сімферополь, 2012); Міжнародна науково-практична конференція «Економіка в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку» (м. Дніпропетровськ, 2013); XXII міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми функціонування господарської системи України» (м. Львів, 2015); Intellectual Archive Bulletin (USA, Canada, 2016).

Публікації. За темою дисертації автором опубліковано 23 наукові праці, у тому числі: 3 колективні монографії; 8 статей у фахових наукових виданнях (у тому числі 3 публікації у виданнях, зареєстрованих у міжнародних наукометричних базах); 12 публікацій у інших наукових виданнях (у тому числі одна публікація у виданні, зареєстрованому у міжнародній наукометричній базі). Загальний обсяг опублікованих наукових праць складає 8,4 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,4 друк. арк. Опубліковані наукові праці відображають основний зміст дослідження.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертаційну роботу викладено на 235 сторінках друкованого тексту, з них 209 сторінок основного тексту. Дисертаційна робота містить 26 рисунків, 12 таблиць, список використаних джерел, що налічує 237 позицій та 6 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи; визначено предмет та об'єкт; сформульовано мету і завдання дослідження; розкрито наукову новизну одержаних результатів, її теоретичне і практичне значення; відображено апробацію, публікації, структуру та обсяг роботи.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади державного фінансового контролю місцевих бюджетів» досліджено концептуальні підходи до визначення сутності державного фінансового контролю місцевих бюджетів; розкрито науково-методичний інструментарій організації державного фінансового контролю; окреслено переваги та недоліки інституційного середовища державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

У процесі дослідження підкреслено, що в умовах трансформації бюджетних відносин державний фінансовий контроль залишається однією з головних функцій держави, за допомогою якої забезпечуються процес формування й ефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Він спрямований на вчасне виявлення будь-яких відхилень від прийнятих стандартів, порушень принципів законності, ефективності й доцільності управління фінансовими ресурсами, а в разі виявлення таких відхилень забезпечує своєчасне вжиття відповідних заходів.

Складні економічні процеси показали необхідність удосконалення державного фінансового контролю, оскільки нині практично відсутні єдині нормативно-правові та методичні основи його здійснення, правові механізми взаємодії і чітке розмежування функцій і повноважень контролюючих органів щодо попередження, виявлення й усунення фінансових порушень.

Для розкриття сутності поняття «державний фінансовий контроль місцевих бюджетів» у дисертаційній роботі систематизовано теоретичні підходи до термінів «фінансовий контроль», «державний фінансовий контроль» та «державний фінансовий контроль місцевих бюджетів», що дало змогу трактувати останній як підсистему державного фінансового контролю, спрямовану на забезпечення законності, доцільності дій у сфері формування, розподілу та використання коштів місцевих бюджетів з метою попередження, виявлення й усунення фактів незаконного, нецільового, неефективного використання бюджетних коштів і запобігання виникненню зловживань у майбутньому.

У дисертаційній роботі на основі аналізу методичного інструментарію організації державного фінансового контролю місцевих бюджетів запропоновано виділити критерії класифікації видів, форм та методів державного фінансового контролю. Зокрема, вважаємо, що складовими поточного контролю є тактичний та оперативний. Саме така класифікація дозволить негайно реагувати на виявлені порушення та оперативно їх усувати під час здійснення контрольних заходів.

Окресливши переваги та недоліки інституційного середовища державного фінансового контролю місцевих бюджетів, запропоновано схему організаційної структури державного фінансового контролю України (рис. 1), яка повинна забезпечувати вертикальну й горизонтальну координацію діяльності органів контролю на всіх рівнях, що буде запорукою її єдності та цілісності.

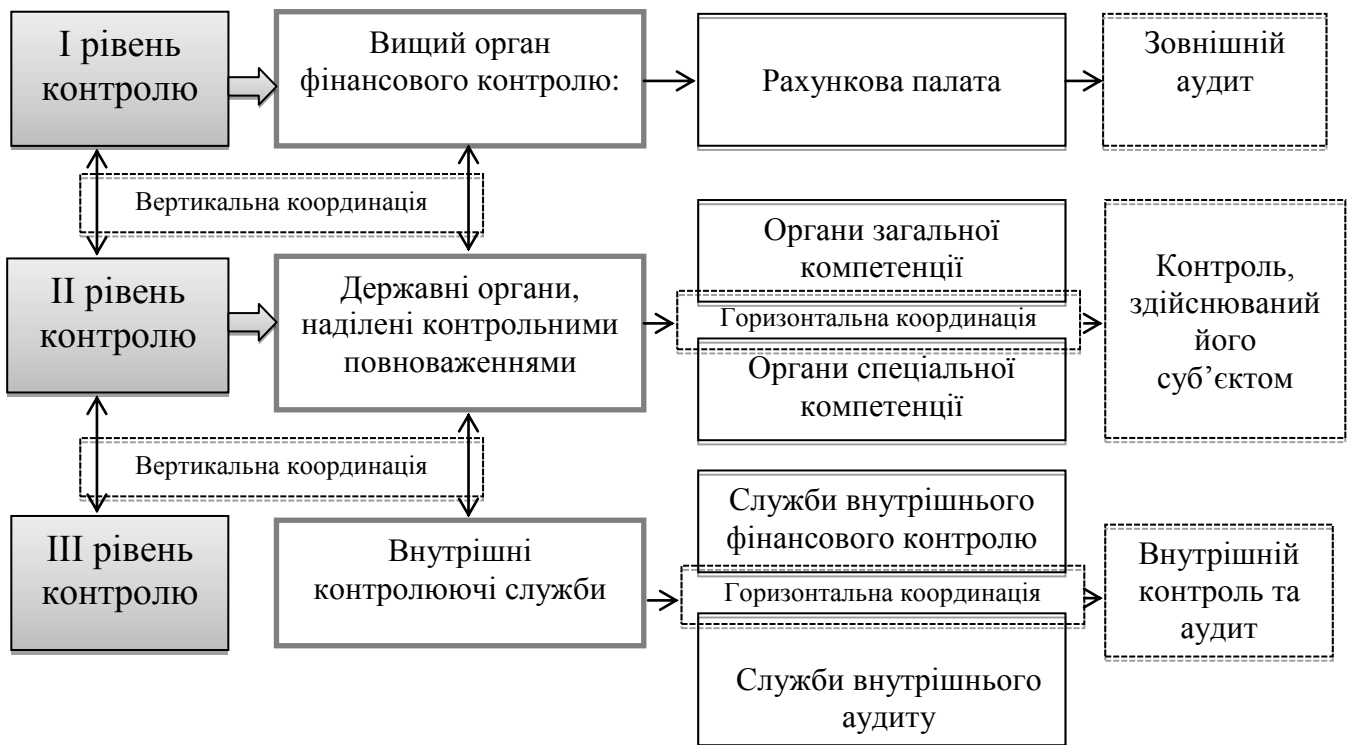

Рис. 1. Схема організаційної структури державного фінансового контролю в Україні
Джерело: складено автором.

Запропонована автором схема організаційної структури державного фінансового контролю дозволить розмежувати повноваження контролюючих органів, підвищити ефективність проведення контрольних заходів, створити передумови для координації діяльності контролюючих та підконтрольних суб'єктів державного фінансового контролю.

У дисертації рекомендовано здійснити низку системних заходів, які дозволяють стабілізувати фінансово-бюджетну дисципліну на місцевому рівні, зокрема: впорядкувати законодавчу базу у сфері державного фінансового контролю; запровадити оцінку ризиків при проведенні контролю місцевих бюджетів; створити умови на місцевому рівні з підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до нових кваліфікаційних вимог та методик; розробити єдину форму та порядок звітності у сфері державного фінансового контролю та аудиту для органів місцевої виконавчої влади; створити єдину інформаційну базу у сфері державного фінансового контролю з можливістю використання її на місцевому рівні.

У другому розділі «Оцінка державного фінансового контролю місцевих бюджетів в Україні» здійснено порівняльну характеристику діяльності інституцій державного фінансового контролю, проаналізовано його чинну практику та здійснено оцінку результатів фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів.

При порівняльній характеристиці інституційних особливостей державного фінансового контролю виявлено, що велика кількість суб'єктів контролю не дотримується належної фінансової дисципліни. Доведено, що однією з найважливіших проблем державного фінансового контролю місцевих бюджетів є

недоліки в чинному законодавстві та відсутність єдиної методики оцінки та систематизації фінансових порушень.

Аналіз контрольних-аналітичних заходів, проведених Рахунковою палатою впродовж 2010-2015 років, засвідчив, що більшість порушень бюджетного законодавства мають системний характер і повторюються з року в рік. Умовно їх можна класифікувати за такими узагальненими видами: планування державного та місцевих бюджетів з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав; використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав; використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства; порушення під час здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти; недотримання установлених порядку та термінів складання затвердження та подання документів; вилучення коштів держбюджету в дебіторську заборгованість на тривалий період.

У роботі підкреслено, що особливе місце в системі органів державного фінансового контролю належить Державній фінансовій інспекції України, яка наділена контрольними повноваженнями як на загальнодержавному рівні, так і у сфері місцевих бюджетів. За звітними даними проаналізовано динаміку обсягів порушень, що призвели до втрат бюджетних ресурсів, виявлених органами Державної фінансової інспекції у 2011–2015 роках (рис. 2). Якщо у 2012 та 2013 році вони становили близько 3,7 млрд. грн., то у 2014 році зросли вдвічі і склали майже 7,6 млрд. грн., а у 2015 році відбулося значне їх зменшення, що становило 3,9 млрд. грн., тобто майже досягнуто рівень порушень 2012 року.

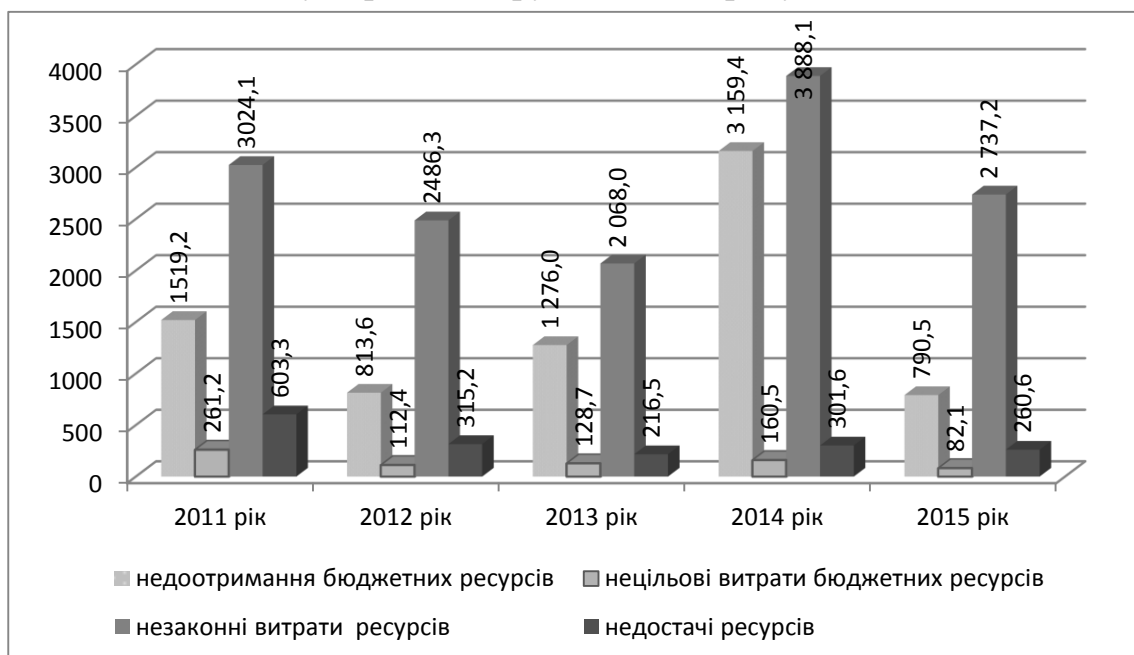

Рис. 2. Динаміка обсягів порушень, виявлених органами Державної фінансової інспекції у 2011-2015 роках, що призвели до втрат бюджетних ресурсів (млн. грн.)
Джерело: складено автором на основі звітів Державної фінансової інспекції України.

Аналіз чинної практики державного фінансового контролю місцевих бюджетів дав змогу виявити низку проблем, які потребують якнайшвидшого розв'язання, а саме: недосконалу організацію планування доходів та видатків місцевих бюджетів;

нестабільність законодавства; погіршення платіжної дисципліни; низький професійний рівень посадовців і службовців органів місцевого самоврядування тощо.

Дослідженням обґрунтовано, що вже на стадії планування бюджетних показників теж проблеми бюджетних порушень, які виявляються в диспропорціях між доведеними прогностичними показниками Міністерства фінансів України і показниками місцевих фінансових органів. Розбіжності в розрахунках прогностичних показників, доведених Міністерством фінансів України та місцевих фінансових органів щодо доходів та видатків місцевих бюджетів, виникали щорічно. У процесі дослідження виокремлено такі види порушень при виділенні бюджетних коштів – зайве виділення дотацій з бюджету через завищення розрахунків; здійснення з місцевих бюджетів видатків, які віднесено до державного бюджету; здійснення з місцевих бюджетів видатків, які належать до видатків місцевих бюджетів іншого рівня; надмірне виділення коштів одержувачам; завищення потреби в бюджетних коштах; завищення розрахунків для отримання дотацій та відшкодувань з бюджету; завищення в кошторисі потреби в бюджетних коштах та ін.

У структурі виявлених порушень у використанні коштів місцевих бюджетів за 2010-2015 роки наявна динаміка зростання витрат коштів місцевих бюджетів за рахунок незаконних і нецільових витрат та недостач (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка структури виявлених порушень у використанні коштів місцевих бюджетів України за 2010–2015 рр.

Роки	Недоотримані фін. ресурси		Незаконні витрати		Нецільові витрати		Недостачі		Всього	
	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %
2010 рік	419,62	41,9	409,43	40,8	172,36	17,2	0,214	0,1	1001,62	100
2011 рік	625,66	50,9	460,66	37,5	142,01	11,5	0,458	0,1	1228,79	100
2012 рік	167,95	32,0	293,28	55,8	63,34	12,1	0,145	0,1	524,72	100
2013 рік	363,84	38,8	466,69	49,8	106,21	11,3	0,099	0,1	936,84	100
2014 рік	190,16	33,5	315,17	55,5	62,11	10,9	0,037	0,1	567,39	100
2015 рік	404,80	55,4	277,02	37,9	47,66	6,5	1,32	0,2	730,80	100

Джерело: складено автором на основі звітності Державної фінансової інспекції України.

Частка незаконних витрат місцевих бюджетів була найбільшою у 2012 році (55,8%), у 2015 році в порівнянні з 2014 роком цей показник значно зменшився, однак обсяг недоотриманих фінансових ресурсів у 2015 році становив 55,4% і в порівнянні з 2014 роком зріс на 21,9 п.п. Отже, частка незаконних витрат у 2015 році зменшилися за рахунок недоотриманих фінансових ресурсів.

Оцінка фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів показала, що при скороченні кількості його заходів сума фінансових порушень щорічно зростає (табл. 2). Так, у 2015 році кількість заходів державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів порівняно з 2010 роком зменшилася у 4,9 раз, а обсяги виявлених втрат фінансових і матеріальних ресурсів місцевих бюджетів скоротилися тільки в 1,4 раз. Позитивним слід визнати те, що впродовж 2014–2015 років органи Державної фінансової інспекції України почали розраховувати економічний ефект від впровадження пропозицій за результатами державного фінансового аудиту, який у 2014 році склав 47433,64 тис. грн. та у 2015 році – 49935,1 тис. грн. Відповідно до показників обсяг розрахованого економічного ефекту має тенденцію до збільшення, що засвідчує зростання результативності державного фінансового аудиту.

Таблиця 2

Динаміка результатів ревізій і державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів України у 2010–2015 рр.

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ревізії виконання місцевих бюджетів (к-сть)	76	100	81	80	56	38
Державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів (к-сть)	89	89	45	84	40	18
Фінансові порушення, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів місцевих бюджетів, тис. грн.	1001618,1	1228780,9	524724,1	936838,7	567682,9	730796,6
Усунування фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів місцевих бюджетів, тис. грн.	341124	568886,7	360623,7	528510,4	373820,6	305369,6
Надання пропозицій за результатами державного фінансового аудиту (к-сть)	3756	3068	1372	2397	-	-
Врахування пропозицій за результатами державного фінансового аудиту (к-сть)	922	3195	1491	1849	-	-
Прийняття управлінських рішень за результатами державного фінансового аудиту (к-сть)	3031	1280	677	732	-	-
Економічний ефект від впровадження пропозицій за результатами державного фінансового аудиту, тис.грн.	-	-	-	-	47433,64	49935,1

Джерело: складено автором на основі звітності Державної фінансової інспекції України.

У дисертації обґрунтовано, що для подальшого підвищення результативності фінансового аудиту місцевих бюджетів необхідно привести чинне законодавство у

відповідність до вимог світових стандартів щодо забезпечення проведення зовнішнього (незалежного) аудиту місцевих бюджетів вищим органом контролю державних фінансів; забезпечити проведення організаційно-структурних змін в органах місцевої влади з метою утворення підрозділів внутрішнього фінансового аудиту; визначити критерії оцінки ефективності внутрішнього і зовнішнього фінансового аудиту місцевих бюджетів; підготувати й запровадити програми підготовки кадрів відповідної кваліфікації для роботи в підрозділах внутрішнього та зовнішнього фінансового аудиту.

У третьому розділі **«Напрями розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин»** висвітлено стратегічні детермінанти розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації, досліджено мінімізацію впливу людського фактору на якість державного фінансового контролю місцевих бюджетів та розроблено модель визначення ефективності державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

Автором наголошено, що основними причинами, які перешкоджають проведенню ефективного державного фінансового контролю місцевих бюджетів є екзогенні чинники (невідповідність реального обсягу авансованих ресурсів, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, потребам фінансування делегованих державою повноважень; необхідність дотримання жорстких, централізовано встановлених загальнодержавних норм у процесі здійснення видатків; заборона здійснення запозичень органами місцевого самоврядування, крім міських рад; висока залежність місцевих бюджетів від трансфертів, особливо дотацій вирівнювання; неврегульованість нормативно-правовими актами питань проведення громадських слухань і застосування інших форм залучення громадян до розроблення та реалізації місцевої фінансової політики тощо) та ендогенні чинники (недостатність зусиль органів місцевого самоврядування щодо посилення державного фінансового контролю й фінансової бази на місцях; низька прозорість діяльності місцевих органів влади; необізнаність громадян із законодавством, пасивне ставлення до місцевих справ та недовіра до місцевої влади; недостатня кваліфікація кадрів в органах місцевого самоврядування та ін.)

У роботі з'ясовано, що стратегічними детермінантами розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації повинні бути: стандартизація системи державного фінансового контролю згідно міжнародних вимог у зв'язку з глобалізацією економіки та переходом на міжнародні стандарти обліку та звітності, формування системи єдиних процедур контролю для зовнішнього та внутрішнього державного (регіонального) фінансового контролю; впровадження сучасних інформаційних технологій у роботу органів контролю; прийняття низки нормативно-законодавчих актів (змін до законів), де буде визначений вищий орган фінансового контролю та чітко регламентована співпраця контролюючих органів; внесення змін до законодавства щодо встановлення відповідальності посадових осіб за заподіяний державі збиток при розпорядженні й використанні бюджетних ресурсів; посилення кадрового складу органів державного фінансового контролю, підвищення рівня їх знань та професійна підготовка, що

забезпечить підвищення ефективності проведення фінансового аудиту, якості й достовірності його результатів.

Дисертантом визначено, що чинниками, які мінімізують вплив людського фактору на державний фінансовий контроль, є: оцінка здібностей і можливостей уповноважених працівників; їхня атестація; просування у службовій діяльності; розвиток здібностей службовців до освіти, праці та готовність на практиці до розкриття свого потенціалу; використання державних службовців на посадах, що відповідають рівню кваліфікації; створення системи стимулювання праці; планування службової кар'єри та ін.

Відзначено, що пріоритетним напрямком посилення державного фінансового контролю є підвищення його якості та мінімізація аудиторських ризиків. Виокремлено критерії оцінки якості державного фінансового контролю, які повинні бути покладені в основу планування контрольних заходів, а саме: доведення та аргументація, порівняльна оцінка та багатокритеріальна оптимізація визнання суттєвості та ризику оцінок. Врахування зазначених критеріїв при плануванні контрольних заходів дозволить підвищити якість їх проведення. Управління ризиками державного фінансового контролю має передбачати проходження ряду послідовних етапів таких як: проведення чіткої ідентифікації виду ризику, ґрунтуючись на оцінюванні характерних особливостей виду діяльності, визначення основної мети, результатів, чинників, що на нього впливають; оцінювання ризику якісно і кількісно, обґрунтування оптимального рівня ризику та заходів з його управління, що мають бути враховані у стратегії діяльності контролюючих органів.

Виявлено комплекс проблем, які знижують ефективність державного фінансового контролю місцевих бюджетів, що полягають у правовому, організаційному, методичному, кадровому та інформаційному його забезпеченні. Запропоновано посилити комплексний державний фінансовий контроль місцевих бюджетів, який буде враховувати вказані недоліки і дасть можливість їх усунути.

Підкреслено, що відсутність єдиної методики оцінки ефективності державного фінансового контролю, нормативно затвердженої на законодавчому рівні, не дозволяє оцінити загальний розмір втрат від фінансових порушень і зловживань загалом по країні. У дисертаційній роботі розроблено економіко-математичну модель визначення ефективності державного фінансового контролю ($y_{ef.cuct}$) шляхом поєднання критеріїв результативності, дієвості, економічності, інтенсивності та динамічності (формула 1). Використання зазначеної моделі оцінки ефективності державного фінансового контролю дозволить зменшити ступінь інформаційної невизначеності при прийнятті рішень та можливі втрати від прийняття необґрунтованих рішень.

$$y_{ef.cuct} = y_{рез} + y_{\delta} + y_{ек} + y_{инт} + y_{дин} \rightarrow \max, \quad (1)$$

де: $y_{рез} = F_{рез} \left(x_{рез}^{(1)}, x_{рез}^{(2)}, \dots, x_{рез}^{(n_{рез})} \right)$ – функція ефективності критерію результативності

державного фінансового контролю; $y_{\delta} = F_{\delta} \left(x_{\delta}^{(1)}, x_{\delta}^{(2)}, \dots, x_{\delta}^{(n_{рез})} \right)$ – функція ефективності

критерію дієвості державного фінансового контролю; $y_{ек} = F_{ек} \left(x_{ек}^{(1)}, x_{ек}^{(2)}, \dots, x_{ек}^{(n_{ек})} \right)$ –

функція ефективності критерію економічності державного фінансового контролю;
 $y_{int} = F_{int}(x_{int}^{(1)}, x_{int}^{(2)}, \dots, x_{int}^{(n_{int})})$ – функція ефективності критерію інтенсивності державного фінансового контролю;
 $y_{din} = F_{din}(x_{din}^{(1)}, x_{din}^{(2)}, \dots, x_{din}^{(n_{din})})$ – функція ефективності критерію динамічності системи фінансового контролю.

Акцентовано увагу на тому, що ефективність державного фінансового контролю повинна визначатися не стільки виявленням та усуненням недоліків, скільки попередженням (недопущенням) фінансових правопорушень і зловживань. З цією метою на основі розробленої моделі визначення ефективності державного фінансового контролю побудовано лінійно парну регресію зв'язку між кількістю усунених фінансових порушень та кількістю матеріалів, переданих до правоохоронних органів, яка дозволяє оцінити дієвість державного фінансового контролю (рис. 3).

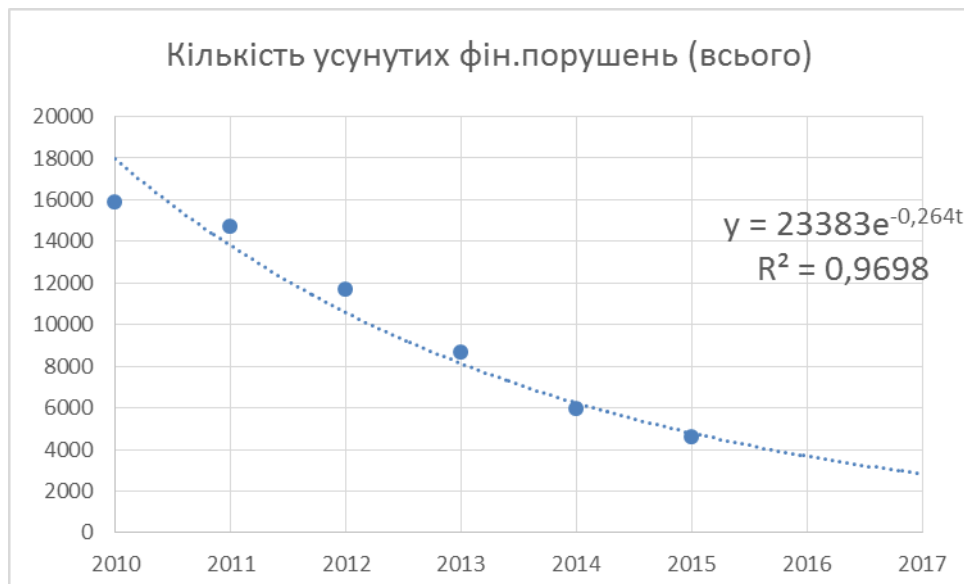

Рис. 3. Динаміка і степеневе рівняння тренду кількості виявлених та усунених фінансових порушень

Джерело: розроблено автором на основі звітних даних Державної фінансової інспекції України.

Теоретична модель лінійної парної регресії, що описує кореляційно-регресійний зв'язок між кількістю усунених фінансових порушень (змінна Y) та кількістю матеріалів, переданих до правоохоронних органів за результатами виявлених порушень (змінна X), формалізується так:

$$Y = \alpha + \beta X + \varepsilon, \quad (2)$$

де α, β – невідомі теоретичні параметри регресії; ε – випадкове теоретичне відхилення.

Моделювання показників дієвості державного фінансового контролю місцевих бюджетів дає можливість прогнозувати кількість усунення фінансових порушень у поєднанні з кількістю переданих матеріалів до правоохоронних органів, що в результаті дасть змогу підвищити ефективність державного фінансового контролю місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

У дисертації виконане важливе науково-практичне завдання щодо теоретичного обґрунтування та розроблення науково-методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин. Проведене дослідження дає можливість зробити такі висновки:

1. Узагальнено концептуальні підходи до визначення поняття державного фінансового контролю місцевих бюджетів, яке запропоновано розглядати як підсистему державного фінансового контролю, спрямовану на забезпечення законності, доцільності дій у сфері формування, розподілу та використання коштів місцевих бюджетів з метою попередження, виявлення та усунення фактів незаконного, нецільового й неефективного використання бюджетних коштів і запобігання виникненню зловживань у майбутньому. Виокремлено функціональний, інституційний та системний підходи до розкриття сутності державного фінансового контролю. Запропоновано структурно-ієрархічний підхід до трактування дефініцій «контроль», «фінансовий контроль», «державний фінансовий контроль». Систематизовано функції державного фінансового контролю місцевих бюджетів, а саме: пізнавальну, інформаційно-аналітичну, превентивно-запобіжну, стимулююче-результативну, мобілізуюче-стабілізуючу, комунікативну, морально-етичну, правоохоронну. Обґрунтовано складові елементи державного фінансового контролю місцевих бюджетів, таких як суб'єкт, об'єкт, предмет, контрольні дії.

2. Визначений методичний інструментарій організації державного фінансового контролю місцевих бюджетів. Доведено критерії визначення видів, форм та методів державного фінансового контролю. Обґрунтовано необхідність впровадження більш ефективних видів проведення державного фінансового контролю, що відповідають вимогам часу, і визнання оперативного та тактичного контролю підвидами поточного державного фінансового контролю, що дасть змогу негайно реагувати на виявлені порушення й оперативно їх усувати під час здійснення контрольних заходів.

3. В умовах ринкової системи господарювання при домінуючій ролі державних інституцій виникає потреба переосмислення ролі державного фінансового контролю місцевих бюджетів. Аргументовано, що розвиток державного фінансового контролю місцевих бюджетів доцільно спрямувати на координацію діяльності суб'єктів інституційного середовища із забезпеченням їх незалежності. Розглянуто світовий досвід організації державного фінансового контролю, виокремлено рівневий принцип та принцип компетенції за видами контролю, а також запропоновано схему організаційної структури органів державного фінансового контролю України, яка передбачатиме вертикальну та горизонтальну координацію діяльності органів контролю.

4. Порівняльна характеристика інституцій державного фінансового контролю засвідчила, що його проведення розрізненими органами контролю за відсутності єдиного організаційно-правового і методичного забезпечення здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів, належної координації діяльності державних контролерів, їх співпраці з правоохоронними органами зменшує результативність державного фінансового контролю, особливо в частині

попередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень, що негативно впливає на ефективність формування і використання фінансових ресурсів на державному та місцевому рівнях.

5. За результатами практики здійснення аналізу державного фінансового контролю місцевих бюджетів виявлено, що типовими порушеннями при виконанні місцевих бюджетів були: недотримання вимог бюджетної класифікації, здійснення видатків, сутність яких не відповідає напрямам, визначеним законодавством, та меті, на виконання якої ці кошти виділяються розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів; порушення норм бюджетного законодавства щодо зарахування окремих доходів до місцевих бюджетів відповідного рівня; недотримання вимог законодавства в частині формування та використання коштів резервного фонду місцевих бюджетів; затвердження в кошторисах установ видатків, не передбачених законодавством та не підтверджених відповідними розрахунками; порушення законодавства з питань закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти; недотримання законодавства з питань оплати праці; завищення вартості та обсягів виконаних робіт із будівництва, реконструкції та капітального ремонту, інших послуг тощо. Проведені дослідження засвідчили, що причинами бюджетних порушень є диспропорції, що виникають між доведеними прогностичними показниками Міністерства фінансів і показниками місцевих фінансових органів. Запропоновано: надати можливість місцевим фінансовим органам самостійно здійснювати контроль за діяльністю фінансових органів місцевого самоврядування; удосконалити методи здійснення контрольних процедур, а саме замінити застарілі методи ретроспективного контролю на сучасні методи попередження порушень у майбутньому; вдосконалити діяльність контролюючих суб'єктів, їх взаємодію шляхом координації державного фінансового контролю на місцевому рівні, що дозволить забезпечити ефективне виконання місцевих бюджетів та дотримання фінансово-бюджетної дисципліни.

6. Проведений аналіз обсягів виявлених фінансових порушень, за результатами державного фінансового аудиту виконання місцевих бюджетів, дозволив виявити певні причинно-наслідкові зв'язки. По-перше, впродовж періоду переходу економіки України до ринкових умов була відсутня нормативно-законодавча база, яка б адаптувала практику здійснення державного фінансового контролю до нових умов господарювання. По-друге, в країні досі не існує конституційно визначеної системи державного фінансового контролю, яка б могла адекватно і дієво реагувати на численні фінансові правопорушення та злочини, охоплювати всі сторони та рівні економіки і була цілісною, самостійною та побудованою на єдиних організаційно-методологічних принципах. По-третє, відсутня належна координація між існуючими органами та єдина інформаційна база державного фінансового контролю.

7. Запропоновано стратегічними детермінантами розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації вважати: забезпечення використання власних коштів місцевого самоврядування відповідно до потреб громадян; вдосконалення організації державного фінансового контролю згідно з діючою децентралізацією міжбюджетних відносин в Україні; посилення стимулюючої роль міжбюджетних трансфертів для активізації зусиль

органів місцевого самоврядування, спрямованих на розширення власної дохідної бази; розширення повноважень місцевого самоврядування при здійсненні запозичень як внутрішніх, так і зовнішніх; забезпечення обов'язковості проведення громадських слухань тощо.

8. Обґрунтовано, що для мінімізації впливу людського фактору в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів доцільно враховувати якість контрольних заходів та ризику аудиторської діяльності. За результатами аналізу й узагальнення зарубіжного досвіду напрямками підвищення якості державного фінансового контролю місцевих бюджетів є: попередження можливих порушень і недоліків при плануванні і проведенні контрольних заходів; виявлення та усунення порушень і недоліків під час підготовки, проведення і оформлення результатів контрольних заходів; реалізація заходів, спрямованих на недопущення в подальшому виявлених та інших можливих порушень і недоліків при проведенні контрольних заходів. Проаналізовано елементи, чинники та критерії зменшення аудиторських ризиків державного фінансового контролю місцевих бюджетів, які передбачають: проведення чіткої ідентифікації виду ризику, ґрунтуючись на оцінюванні характерних особливостей виду діяльності; визначення основної мети, результатів, чинників, що на нього впливають; оцінювання ризику якісно і кількісно; обґрунтування оптимального рівня ризику та заходів з управління ризиком, які мають бути враховані у стратегії діяльності контролюючих органів.

9. Визначено найбільш суттєві фактори підвищення ефективності державного фінансового контролю місцевих бюджетів, а саме: удосконалення кадрового забезпечення контролю; посилення інформаційного забезпечення, яке відповідатиме аналітичним цілям контролю, з метою гарантування повноти та достовірності вихідних даних про об'єкт контролю, широкої гласності прийняття рішень і виконанні бюджетів розрізних рівнів; доповнення нормативно-правового забезпечення контролю в частині включення правової гарантії здійснення контрольних функцій згідно з єдиною методикою. Запропоновано економіко-математичну модель визначення ефективності державного фінансового контролю та на основі досліджених практичних даних розраховано його дієвість, яка дозволяє оцінити тенденції зміни результатів контрольних заходів, розрахувати прогнозну кількість фінансових порушень та вжити заходи для попередження їх виникнення в майбутньому.

Результати проведеного дослідження дали змогу узагальнити теоретичні та методичні положення здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів, дати оцінку практики його проведення на місцевому рівні та розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в колективних монографіях:

1. Собкова Н.Д. Сучасні світові тенденції організації бюджетного контролю та можливості їх використання в Україні / Н.Д. Собкова // Теорія і практика застосування фінансових інструментів соціально-економічного розвитку України : колективна монографія / за ред. П.О. Нікіфорова, Н.Р. Швець. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – С. 72-80. *Особистий внесок полягає у вивченні світового досвіду організації бюджетного контролю та можливості його застосування в Україні* (0,5 д. а.)
2. Собкова Н.Д. Напрямки удосконалення комплексної оцінки якості державного фінансового контролю / Н.Д. Собкова // Наукові засади формування та використання економічного потенціалу : монографія / за заг. ред. В.Я. Швеця, В.М. Соловйова. – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 284–292 *Особистий внесок полягає у визначенні критеріїв оцінки якості державного фінансового контролю, які необхідно використовувати у процесі його здійснення для підвищення ефективності та результативності державного фінансового контролю* (0,4 д. а.)
3. Собкова Н.Д. Проблеми та шляхи підвищення ефективності державного фінансового контролю на місцевому рівні / Н.Д. Собкова // Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції та перспективи: монографія / за ред. П.О. Нікіфорова. – Чернівці, 2015 – С. 151–166. *Особистий внесок полягає в обґрунтуванні заходів які дозволять підвищити ефективність організації державного фінансового контролю місцевих бюджетів* (0,8 д. а.)

Публікації у наукових фахових виданнях:

4. Собкова Н.Д. Фінансовий контроль стадій бюджетного процесу / Н.Д. Собкова // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка. – Чернівці, 2007. – Вип. 328–329. – С. 86-90 (0,4 д.а.).
5. Собкова Н.Д. Концепція управління бюджетними ризиками / Н.Д. Собкова // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка. – Чернівці, 2012. – Вип. 592. – С. 380-384 (0,4 д. а.).
6. Собкова Н.Д. Світовий досвід організації державного фінансового контролю в бюджетному процесі / Н.Д. Собкова // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 10. – Частина 2. – С.343–347 (0,4 д. а.). [Видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus].
7. Собкова Н.Д. Пріоритетні напрями державного фінансового контролю за виконанням місцевих бюджетів / Н.Д. Собкова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 55. – С. 276-279 (0,3 д. а.)
8. Собкова Н.Д. Сучасні наукові підходи трактування сутності державного фінансового контролю / Н.Д. Собкова // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Економіка. – Чернівці, 2013. – Вип. 650-652. – С. 144-150 (0,5 д. а.).
9. Собкова Н.Д. Необхідність фінансового контролю в процесі планування місцевих бюджетів в умовах трансформаційних зрушень / Н.Д. Собкова // Економічний аналіз. – 2013. – Том. 13. – С.188-194 (0,5 д. а.). [Видання включено до міжнародної

наукометричної бази Index Copernicus].

10. Собкова Н.Д. Особливості організації державного фінансового контролю в сучасний період / Н.Д. Собкова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – Вип. 9. Ч. 2. – С. 155-160 (0,5 д.а.).

11. Собкова Н.Д. Детермінанти розвитку державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації [Електронний ресурс] / Н.Д. Собкова // Ефективна економіка. – [Дніпропетровський державний аграрно-технологічний університет]. – 2016. – №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=486> (0,5 д. а.). [Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus].

Публікації в інших наукових виданнях:

12. Собкова Н.Д. Мировой опыт организации государственного финансового контроля за исходными бюджетными потоками / Н.Д. Собкова // Интегрированные основы инновационного и устойчивого развития экономики : Сборник научных статей. – Пенза, 2013. – С.134-137 (0,3 д. а.)

13. Собкова Н.Д. Мінімізація впливу людського фактора в системі державного фінансового контролю / Н.Д.Собкова // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд». – 2016. – № 2 (23). – С. 37-43 (0,6 д. а.). [Журнал включено до міжнародної наукометричної бази РІНЦ SCIENCE INDEX].

14. Собкова Н.Д. Шляхи створення умов виходу державного казначейства України на фінансовий ринок / Н.Д. Собкова // Матеріали студентської наукової конференції, 14-15 травня 2003 року. – Чернівці, 2003. – С. 211-213 (0,2 д.а.)

15. Собкова Н.Д. Окремі концептуальні аспекти реформування державного фінансового контролю / Н.Д. Собкова // Стратегія регіонального розвитку: методологія формування, муніципальна специфіка, механізм реалізації : Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, 27 січня 2004 року. – Чернівці, 2004. – С. 238-243 (0,4 д.а.)

16. Собкова Н.Д. Фінансовий контроль в системі сучасних технологій бюджетного менеджменту / Н.Д. Собкова // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті : Матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Тернопіль, 2007. – С. 570-572 (0,2 д.а.)

17. Собкова Н.Д. Актуальність впровадження контролю ефективності в ринковій економіці / Н.Д. Собкова // Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн: стан, проблеми, перспективи : матеріали III Міжнародного форуму молодих вчених, 15-16 травня 2008 року. – Харків, 2008. – С. 200-202 (0,2 д.а.)

18. Собкова Н.Д. Концептуальні ознаки контролінгу у фінансовій системі України / Н.Д. Собкова // Контролінг у бізнесі: теорія і практика : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 квітня 2008 р. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 380–384 (0,4 д.а.)

19. Собкова Н.Д. Ефективність державного фінансового контролю / Н.Д. Собкова // Фінанси України 2009 : Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 15-20 грудня 2009 року. – Київ, 2009. – С. 33-34 (0,1 д.а.)

20. Собкова Н.Д. Оцінка ефективності державного фінансового контролю за

- витрачанням коштів місцевих бюджетів / Н.Д. Собкова // Економіка: сучасний стан та пріоритети розвитку : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 25 травня 2012 року. – Сімферополь, 2012. – С.109-111 (0,2 д.а)
21. Собкова Н.Д. Координація діяльності суб'єктів державного фінансового контролю за рухом бюджетних коштів / Н.Д. Собкова // Економіка в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 10-11 травня 2013 року. - Дніпропетровськ, 2013. – С.141-143 (0,2 д.а)
22. Собкова Н.Д. Принципи державного фінансового контролю / Н.Д. Собкова // Актуальні проблеми функціонування господарської системи України : Матеріали XXII міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 15-16 травня 2015 року. – Львів : ЛНУ, 2015. – С. 189-190 (0,1 д.а.)
23. Sobkova N.D. The Strategic Directions of the State Financial Control Promotion under the Conditions of Financial Decentralization [Electronic resource] / N.D. Sobkova // Intellectual Archive Bulletin, 2016 (Mart). – USA, Canada. – access mode: <http://www.intellectualarchive.com/?link=find#detail> (0,3 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Собкова Н.Д. Державний фінансовий контроль місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2016.

Розроблено теоретичні підходи і практичні рекомендацій, спрямовані на розвиток державного фінансового контролю місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетних відносин. Досліджено теоретичні засади державного фінансового контролю місцевих бюджетів, його методичний інструментарій організації та роль у підвищенні фінансово-бюджетної дисципліни.

Дано порівняльну характеристику діяльності інституцій державного фінансового контролю, проведено аналіз здійснення державного фінансового контролю місцевих бюджетів, обґрунтовано оцінку результатів фінансового аудиту місцевих бюджетів.

Визначено стратегічні детермінанти розвитку державного фінансового контролю в умовах фінансової децентралізації. Розроблено рекомендації щодо мінімізації впливу людського фактору в системі державного фінансового контролю місцевих бюджетів. Запропоновано напрями підвищення ефективності державного фінансового контролю на основі розробленої економіко-математичної моделі.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, інструментарій державного фінансового контролю, місцеві бюджети, фінансова децентралізація, аудит ефективності, фінансовий аудит, класифікація державного фінансового контролю, людський фактор, органи контролю.

АННОТАЦИЯ

Собкова Н.Д. Государственный финансовый контроль местных бюджетов в условиях трансформации бюджетных отношений. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - деньги, финансы и кредит. - Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2016.

Разработаны теоретические подходы и практические рекомендации, направленные на развитие государственного финансового контроля местных бюджетов в условиях трансформации бюджетных отношений. Установлено, что в научной литературе нет однозначного толкования категорий «контроль», «финансовый контроль» и «государственный финансовый контроль», что побудило к формулировке авторских определений этих категорий в сфере местных бюджетов. В частности, определено, что государственный финансовый контроль местных бюджетов является подсистемой государственного финансового контроля, направленной на обеспечение законности, целесообразности действий в сфере формирования, распределения и использования средств местных бюджетов с целью предупреждения, выявления, устранения фактов незаконного, нецелевого и неэффективного использования бюджетных средств и предотвращения возникновения злоупотреблений в будущем. Исследованы теоретические принципы государственного финансового контроля местных бюджетов, его методический инструментарий организации и роль в повышении финансово-бюджетной дисциплины.

В исследовании дана сравнительная характеристика деятельности институций государственного финансового контроля, которая должна предусматривать формы вертикальной и горизонтальной координации деятельности органов контроля на всех уровнях бюджетной системы Украины, что позволит повысить эффективность проведения контрольных мероприятий, создаст предпосылки для координации деятельности контролирующих органов и подконтрольных субъектов государственного финансового контроля. Проведен анализ осуществления государственного финансового контроля местных бюджетов, обоснована оценка результатов финансового аудита местных бюджетов.

Определены стратегические детерминанты развития государственного финансового контроля в условиях финансовой децентрализации. Разработаны рекомендации относительно минимизации влияния человеческого фактора в системе государственного финансового контроля местных бюджетов. Предложены пути повышения эффективности государственного финансового контроля на основе разработанной экономико-математической модели, которая учитывает объединение следующих критериев: результативности, действенности, экономичности, интенсивности и динамичности. .

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, инструментарий государственного финансового контроля, местные бюджеты, финансовая децентрализация, аудит эффективности, финансовый аудит, классификация государственного финансового контроля, человеческий фактор, органы контроля.

ANNOTATION

Sobkova N.D. State financial control of local budgets is in the conditions of transformation of budgetary relations. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Economic Sciences. Specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2016.

The thesis is devoted to development of theoretical approaches and practical recommendations aimed at the development of the state financial control of local budgets in terms of transformation of budget relations. It was studied theoretical and methodological principles of state financial control of local budgets, systematized conceptual approaches to define the essence of state financial control. It was improved scientific and methodological support by complex usage of control methods, analysis, expertise and evaluation.

In this paper, it was estimated the assessment of financial control of local budgets, given the comparative characteristic features of its implementation by control subjects at the state and local levels. It was analyzed the practice of state financial control of local budgets, identifying typical violations. It was grounded the assessment of the financial audit of local budgets and the impact of state financial control.

It was improved directions of state financial control of local budgets. The strategic determinants of state financial control in the conditions of financial decentralization were determined. There were developed recommendations about minimizing the impact of human factors in the system of state financial control of local budgets by raising the quality of state financial control and management of its risks. There were proposed the ways improving the efficiency of state financial control based on the effectiveness of the developed model, which includes the criteria of efficiency, effectiveness, economy, intensity and dynamism.

Key words: the state financial control, tools of state financial control, local budgets, financial decentralization, effectiveness audits, financial audits, classification of state financial control, human factors, control authorities.